

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Inleiding

De gelijkenis van de zaaier is de eerste van zeven gelijkenissen die Mattheus in zijn dertiende hoofdstuk over het koninkrijk van God opschrijft. En hoewel Jezus in de hoofdstukken hiervoor nog vrijuit en openlijk in de synagogen sprak en Hij daarbij ook mensen genas, zien we vanaf de gelijkenis van vanochtend een keerpunt optreden. De sfeer lijkt, zo halverwege het boek Mattheus, iets grimmiger te worden en de vijandigheid ten opzichte van Jezus neemt toe. Dit zorgt ervoor dat Jezus zelf wat voorzichtiger in Zijn doen en laten wordt. Hij stopt met het regelmatig genezen van mensen en Hij stapt van vrijuit spreken over op het spreken in beelden. Hij kiest ervoor om zijn boodschap in gelijkenissen te verpakken. Dit was in die tijd een Rabbijnse traditie, waarbij alledaagse beelden gebruikt werden om tot een diepere kern te komen. Jezus neemt in zijn voorzichtigheid deze traditie van de Rabbijnen over. Hij doet dit om de vijandigheid rondom hem wat in te dammen.

En Hij zet in de gelijkenissen van Mattheus 13 het moeilijk te begrijpen concept van het koninkrijk van God uiteen in beelden waar de mensen van toen iets mee konden. Mooi vind ik dat van Jezus, dat Hij voor een manier kiest waarin dagelijkse realiteit hand in hand kan gaan met Zijn eigen goddelijke boodschap. Het is iets waar menig voorganger, mijzelf inbegrepen, nog wel iets van kan leren.

Gelijkenis

Maar, zoals gezegd, begint de serie gelijkenissen over het koninkrijk met die van vanochtend, over de zaaier en het zaad. En waar het in deze gelijkenis om gaat is, om het belang van de oogst. Zo'n tweeduizend jaar geleden hing het mislukken of slagen ervan voor de mensen samen met leven of dood. Het was eigenlijk zoals we dat van de arme landen van nu nog wel kennen. Zonder een geslaagde oogst geen eten voor de winter. Maar zonder geslaagde oogst, ook geen zaden om in de komende jaren mee te zaaien. Als je in de tijd van de eerste christenen niet nog ergens een stiekeme voorraad had of als je niet erg rijk was, dan was je, als de oogst mislukte, letterlijk ten dode opgeschreven. Of op zijn minst zou het toch wel een heel bittere strijd worden om te overleven.

Dus de mensen van toen konden absoluut wel iets met het beeld dat Jezus hier gebruikt. En wat Jezus in deze gelijkenis doet, is het belang van het lot van het gezaaide zaad benadrukken. Want dat is uiteindelijk de kern van het verhaal. Het gaat niet om de zaaier – of het nu God, Jezus of een willekeurig iemand is, dat doet er niet zoveel toe. Ook gaat het niet om het zaad zelf – of het groot, klein, zwart of gekleurd is, dat maakt allemaal niet uit. Waar het om gaat is, of het zaad uiteindelijk vrucht zal dragen. En wat hiervoor bepalend is, dat is de omgeving waarin het opgroeit. Die omgeving bepaalt of het zaad effect zal hebben of niet. Maar niet elke grond is kansrijk. En niet elke grond geschikt.

Context toen

Er worden ons door Mattheus vier soorten grond geschetst. Drie ervan zorgen uiteindelijk voor een mislukte oogst. Er zit maar één goede grond tussen. En als je je gedachten daar zo eens over zou laten gaan, dan is dat eigenlijk best wel een pessimistisch beeld. Want het lijkt er toch wel heel sterk op, dat het grootste deel van het zaad verloren gaat. Driekwart bereikt zijn doel niet maar gaat tijdens het proces verloren. Driekwart van het zaad vindt uiteindelijk geen vruchtbare grond maar wordt afgestoten.

Waarschijnlijk had Mattheus bij het opschrijven van dit verhaal de situatie van de eerste christenen, de situatie waar hij zichzelf ook in bevond, in zijn achterhoofd. Want christen zijn was in die tijd, zo'n vijftig jaar na de dood van Jezus, niet vanzelfsprekend. Jezus had in eerste instantie dan niet zo'n hele grote club van volgelingen. Want je had als christen ook geen gemakkelijk leventje. Er waren veel negatieve geluiden en je werd om je overtuigingen onder druk gezet en vervolgd. Je moest dus wel heel stevig in je schoenen staan om aan je geloof vast te kunnen houden. Nee, het leven van een christen was vlak na Jezus' dood niet bepaald aantrekkelijk en je moest wel erg overtuigd zijn wilde je het vol kunnen houden.

Context nu

Maar om heel eerlijk te zijn... het is nog steeds niet altijd even makkelijk om christen te zijn. De wereld om ons heen is misschien wel wat minder vijandig dan de wereld van toen, maar het onbegrip en het ongeloof rondom het belang van Jezus' leven en dood zijn altijd gebleven. En vaak wordt er, uit negatieve ervaringen met de kerk of uit onwetendheid, op een beetje een grappende toon over christenen en de kerk gesproken. Het algemene beeld van christenen is niet altijd even positief. Want geloven in God, zo wordt soms gedacht, dat is eigenlijk iets voor de wat zwakkere mens. Voor mensen die het leven anders niet aankunnen. Zij gebruiken het om zichzelf te troosten en hoop te geven. En afgelopen vrijdag werd mij nog door iemand verteld dat hij geloof toch vooral ook ziet als een middel om bepaalde bestaans- en zingevingsvragen op te lossen. Dit zijn twee visies op

geloof en kerk die ik regelmatig tegen kom. En op deze manier wordt er toch wel heel vaak tegen het christendom aangekeken: God vormt in de ogen van buitenstaanders vaak niet meer dan een troostrijk antwoord op moeilijke vragen. Dat het eigenlijk gaat om een relatie met de schepper van ons bestaan en de liefdevolle vader van Jezus – daar wordt vaak niet eens aan gedacht.

Er zijn momenten in het leven dat je op dit soort muren van onbegrip en onwetendheid stuit. En hoewel het je ook uit kan dagen om je geloof eens zorgvuldig uit de doeken te doen, kunnen dit soort geluiden ook verstikkend werken. Ze kunnen aanzetten tot twijfel, want heeft de meerderheid het uiteindelijk toch niet bij het juiste eind? Het kost soms zoveel moeite om tegen de heersende mening in te blijven gaan. Zoveel moeite om je geloof en God altijd maar weer te moeten verdedigen. En dan kan de vraag naar boven komen of het het eigenlijk allemaal wel waard is.

Maar er zijn ook andere dingen in het leven die een sterk geloof ondermijnen. Teveel voor of teveel tegenspoed kunnen voor twijfel zorgen. Beide kunnen obstakel gaan vormen om vast te houden aan God en Zijn plannen met de wereld. Zit het je altijd maar mee, waar heb je een God dan nog voor nodig? In alle rijkdom en weelde verdwijnt hij makkelijk uit het oog. Maar zit het je altijd tegen, ook dan kan het lastig zijn om aan God vast te houden. Ziekte, pijn of verdriet kunnen soms zo verstikkend werken, dat het geloof in een goede en liefdevolle God haast bespottelijk lijkt. Want de ellende van de wereld en een liefdevolle en machtige God... ze kunnen toch niet allebei bestaan? En om die reden valt de laatste van de twee dan ook vaak weg. Nee, Christen zijn is nog altijd niet even makkelijk

Welke grond zijn wij?

(...) als we zo bezig zijn met de context van het verhaal van toen en de positie van de eerste christenen. En als we kijken naar onze eigen context, dan dringt langzaam de vraag naar voren waar we zelf eigenlijk precies staan in dit verhaal. Met welke van de vier groepen bestaansgrond identificeren wij ons? Het is een vraag die Jezus vanochtend zelf in ons midden laat resoneren.

Want zijn wij als grond überhaupt wel bereid om het zaad van Gods woord, van zijn koninkrijk, in ons op te nemen of laten we het door de vogels wegpikken? Zijn wij de harde rotsgrond, waarin het zaad zich niet kan wortelen en waardoor het uiteindelijk onder de zinderende hitte van de zon verschrompelt? Of laten wij ons gebied overheersen door andere planten en onkruid, zodat het zaad uiteindelijk geen kans heeft en verstikt wordt? (...) Of vormen we toch die vruchtbare grond, de grond die ervoor zorgt dat zaad uit kan groeien tot een moedige plant? Een plant die uiteindelijk vrucht draagt? Nee, je ontkomt bijna niet aan de gedachte welke grond je zelf vertegenwoordigt.

Maar misschien is dit wel helemaal niet de vraag die ertoe doet. Want meer nog dan de vraag welke grond we nú zijn, roept Jezus vertelling de vraag op welke grond we zouden willen zijn. Jezus doet hier meer dan ons aanspreken op onze positie van nu. Daar overheen wijst Hij ons naar de toekomst en doet Hij een poging om onze diepste verlangens aan te boren.

Want het geloof in God... dat is eigenlijk altijd een proces. Een proces wat gekenmerkt wordt door verandering. Het is geen eindstation, waar je, als je deze eenmaal bereikt hebt, gelovig en wel uit mag stappen. Nee, geloven in God is een weg, met soms hele diepe kuilen en met zo af en toe een hoge berg. En geloven gaat met vallen en opstaan. Want soms, als je je teveel af laat leiden van je pad, dan struikel je en val je plat op je gezicht. Geloven in God en Zijn plannen met de wereld gaat met pieken en dalen. De ene dag ben je vol vuur om aan het koninkrijk mee te werken en ben je ook daadwerkelijk die vruchtbare grond. De volgende dag blijf je liever in bed en vraag je je af waar je het allemaal voor doet.

Waar het om gaat is vol te blijven houden. Want we willen als Jezus' volgelingen uiteindelijk allemaal hetzelfde: in relatie staan met God. Jezus moedigt ons aan om op Gods liefdevol vragen te antwoorden. En vanuit de relatie met Hem mogen we geloven in, hopen op en toeleven naar dat ons beloofde koninkrijk, dat eens zal komen. En met die beloften in het achterhoofd proberen we ons leven te leiden. En dat is die vruchtbare grond, die uiteindelijk tot een rijke oogst zou moeten leiden.

Want wát een grond uiteindelijk geschikt maakt, wat de omstandigheden waarin het zaad opgroeit geschikt maken, dat wordt niet bepaald door het toeval. Wat het lot van het zaad bepaalt, dat is Gods roepen naar de mens, en de bereidheid van de mens om op dit roepen te antwoorden. De bereidheid van de mens om de relatie met God aan te gaan en om mee te werken aan Zijn plannen.

Toepassing

Want geloven is toch wel veel meer dan zo nu en dan eens in de kerk zitten en de wel of niet te begrijpen uitleg van Gods woord ondergaan. Jezus vraagt ons naast om naast te luisteren ook te begrijpen. 'Luister en begrijp' – zegt Hij op het moment dat Hij aan Zijn uitleg van de gelijkenis begint. Hij vraagt zijn hoorders van toen, hij vraagt ons nu, om Hem te begrijpen. Om zijn woorden niet alleen aan te horen, maar om ze ook met het verstand bevatten.

En dat begrijpen, dat is geen passief iets. Het gaat samen met een bepaalde levenshouding. Het gaat erom je het woord van God eigen maken en het toe te passen in je leven. Want geloof en gedrag zijn twee dingen die samen moeten gaan. Anders werkt het ook niet. Wat zegt geloof, als dit niet tot uitdrukking komt in handelen? Dan ben je bepaald niet overtuigend bezig. Als je alleen mooie woorden hebt, maar verder weinig concreet wordt. En andersom werkt ook niet, want is bepaald gedrag wel vol te houden, als dit niet geworteld is in een visie? Geloof en handelen - het zijn twee dingen in het leven die met elkaar samen gaan. Die met elkaar samen móéten gaan. Want als dat niet zo is, dan zal uiteindelijk toch blijken dat de grond, die in eerste instantie nog wel zo vruchtbaar leek, dat die dat toch niet was.

Slot

In hele alledaagse taal vraagt Jezus ons vanochtend om vruchtbare grond te worden. Hij roept ons op om te reageren op Gods vragen en mee te werken aan Zijn plannen. De uiteindelijke voltooiing ervan ligt in Gods eigen hand, maar wij kunnen wel deel hebben aan het proces daar naartoe. Gaandeweg, op onze weg door deze wereld, kunnen en mogen we proberen een handje mee werken. Want daar waar wij op aarde uitdrukking weten te geven aan Gods boodschap, daar gloort al iets van Zijn toekomst en Zijn rijk.

Amen